

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد: فاطمه نظر زاده، ۱۳۹۶

تحلیل و مقایسه‌ی لوایح منسوب به عین‌القضاه همدانی و لوایح عبدالرحمان جامی

یکی از آثار منسوب به عین‌القضاه همدانی؛ عارف شهیر قرن ششم، «لوایح» می‌باشد که در عشق و احوال عاشق و معشوق و درکل عرفان عاشقانه نگاشته شده است. عبدالرحمان جامی؛ شاعر و عارف نامی قرن نهم هجری نیز، اثری به نام «لوایح» دارد که درواقع شرحی بر نظریه‌های عرفانی ابن عربی محسوب می‌گردد. اثری فلسفی و عرفانی می‌باشد که درآن نکات بدیعی از مضامین عرفانی، مراحل توحید ربانی و سیروسلوک عارفانه نگاشته شده و درکل شامل عرفان عابدانه و عرفان نظری است. این دو اثر اگرچه هم‌نامند، اما تشابهات و تفاوت‌هایی بایکدیگر دارند. تشابهاتشان در عشق، عرفان، وحدت، استفاده از قالب رباعی، نثر ساده، روان و صوفیانه و شعرگونگی که خود شامل مسجع بودن و آمیختگی نظم و نثر است، می‌باشد. تفاوتشان عبارت است از: لوایح عین‌القضاه از نوع وحدت شهودی، اما لوایح جامی از نوع وحدت وجودی می‌باشد. لوایح عین‌القضاه، از نوع عرفان عاشقانه اما لوایح جامی، از نوع عرفان عابدانه است. عین‌القضاه در لوایح خود برای بیان توجیهاتش، از حکایات، داستان‌ها و تمثیلات عرفانی فراوانی بر پایه‌ی مشرب سگری خویش بهره‌برده، اما جامی فقط به بیان نظریات و سمبل‌ها و یک دو تمثیل بسنده کرده و مانند عین‌القضاه از حکایت دلنشین عاشقانه‌ی عارفانه بهره نبرده است. نثر لوایح جامی به خاطر استفاده از کلمات عربی و عرب‌مآبی نویسنده، دشوارتر است. همچنین لوایح جامی به سبب اصرار نویسنده به استفاده از کلمات مسجع، آهنگین‌تر از لوایح عین‌القضاه، می‌باشد.

پایان‌نامه‌ی حاضر در یک بخش تحت عنوان «کلیات تحقیق» و سه فصل تدوین شده است: فصل نخست شامل مبانی نظری تحقیق؛ یعنی کلیاتی پیرامون عرفان و تصوف می‌باشد. فصل دوم به زندگی‌نامه، آثار، شعر و اندیشه‌ی عرفانی عین‌القضاه همدانی و عبدالرحمان جامی اختصاص یافته است. در فصل سوم، به تحلیل، مقایسه و وجوه تفاوت‌ها و تشابهات دو لوایح عین‌القضاه همدانی و عبدالرحمان جامی پرداخته شده است. در پایان نتایج حاصل از این بحث بیان گردیده است.

کلیدواژه‌ها: عین‌القضاه، جامی، لوایح، مقایسه، تحلیل، تفاوت‌ها، تشابهات.

شماره‌ی پایان‌نامه: ۱۲۷۲۰۱۰۱۹۵۲۰۰۳

تاریخ دفاع: ۱۳۹۶/۰۶/۲۰

رشته‌ی تحصیلی: زبان و ادبیات فارسی

دانشکده: علوم انسانی

استاد راهنما: دکتر سعید روزبهانی

M.A. Thesis:

" Analysis and Comparison of Passages Attributed to Ayn al-Quzat Hamadani and Passages of Abdolrahman Jami"

One of the works attributed to Ayn al Quzat Al-Hamadani, the well known mystic scholar of the sixth century, is "Lawayeh" (Passages) which deals with love and the status of lover and the beloved and has generally been written on the mystic love. Abdolrahman Jami, the popular poet and mystic of ninth century also has a work called " Lawayeh" which in fact is regarded as an interpretation of the mystic theories of Ibn Arabi. It is a philosophical and mystic work that contains novel ideas concerning the mystical themes, the liturgic monotheism and the mystic journey and by and large consist of the liturgical mysticism and theoretical mysticism. Although these two works are called the same, they have similarities and distinctions with one another. Their similarities are found in love, mysticism, unification , applying the quatrain form, simple and flowing prose and mystic prose and poem, like style which is in itself rhythmic and actually, prose and poem are mingled at the same time. Their differences include: the passages of Ayn Al Quzat is of intuitive unity, but the passages of Jami is of pantheist unity. The passages of Ayn Al Quzat, is a kind of mystical love, but Jami's passages, are of liturgical mysticism. In expressing his justifications, Ayn Al Quzat has enjoyed anecdotes, fictions and mystical allegories in abundance based on the Sukri Tendency, but Jami has only sufficed with statement of ideas and symbols and one or two allegories and like Ayn Al Quzat has not embellished his work with engaging romantic and mystical anecdotes. The prose of the Jami's passages due to insertion of Arabic words and employing the Arabic writing style of the author is more difficult to understand. In addition, the Jami's passages because of the enthusiasm of the author using the rhythmic words is more metrical than the Ayn Al Quzat's passages.

The present dissertation has been compiled in one unit titled " research generalities" and three chapters. The first chapter contains the theoretical framework of the research, i.e. generalities concerning the mysticism and theosophy. Second chapter deals with the biography, works and poetry and mystic thought of Ayn Al Quzat Hamadani and Abdol Rahman Jami. In the third chapter, we pay special attention to analysis , comparison of the similarities and distinctions of Ayn Al Quzat's Passages as well as Abdol Rahman jami's passages. Finally, the discussion and conclusion is presented.